

Informacija o apliciranju na Poziv *Implementacija sufinansiranih akcionih planova za međusobno povezane regionalne doline inovacija (HORIZON-EIE-2023-CONNECT-03-01)* – Okvirni program EU za istraživanje i inovacije Horizont Evropa

Naučno-tehnološki park Crne Gore (NTP CG) i crnogorski klaster naprednih IT kompanija – ICT Cortex udružili su snage u prethodnom periodu i već duže vrijeme razrađivali projektnu ideju razvoja *deep tech* inovacija te razvijali koncept “Regional Innovation Valley: Silicon Gateway – novi S3 Powerhouse za deep tech i razvoj startupova u Crnoj Gori i regionu”. Ovaj koncept predstavljen je Ministarstvu nauke i tehnološkog razvoja tokom maja 2023. godine, a Kabinetu predsjednika Vlade 7. juna 2023. godine, te kako je na osnovu zaključaka sa sastanka u Kabinetu predsjednika Vlade predloženo da je za navedeni Poziv neophodna strateška podrška Vlade, Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja je zaduženo da pripremi Informaciju kao resorno ministarstvo za politiku inovacija, koje koordinira učešćem crnogorskih aktera u Okvirnom programu EU za istraživanje i inovacije Horizont Evropa.

Dalje, tražeći adekvatan okvir u koji je moguće smjestiti koncept ove projektne zamisli, partneri NTP i Cortex su prepoznali priliku i mogućnost da se ovakva ideja razvije kroz poziv objavljen u okviru Programa rada Evropskih inovacionih ekosistema (EIE) u sklopu programa Horizont Evropa – Implementacija sufinansiranih akcionih planova za međusobno povezane regionalne doline inovacija (HORIZON-EIE-2023-CONNECT-03-01).

Tema i zahtjevi Poziva:

Tema ovog Poziva je u skladu sa jednom od vodećih inicijativa *Nove evropske agende za inovacije* na pospješivanju i jačanju inovacija u Evropskim inovacionim ekosistemima širom EU i adresiranju razlika u stepenu razvoja inovacija među regijama. Namjera je da se podrže akcije kroz koje će se generisati povezane zajednice regija za inovacije (*regional innovation valleys – RIVs*) širom Evropske unije, uključujući i regije sa manjim inovativnim potencijalom, tako što će se podržati prioriteta EU kroz strateške prednosti i oblasti specijalizacije svake od njih (u skladu sa strategijama pametne specijalizacije). Sve regije čiji predlozi projekata budu prihvaćeni u okviru ovog Poziva biće prepoznate kao zajednice regija za inovacije.

Kao što je naglašeno u Komunikaciji Evropske Komisije o novoj evropskoj inovacionoj agendi, Evropska unija će, kroz jačanje inkluzivnosti i međusobne povezanosti manje zastupljenih regija i aktera u jedan snažnije integrisan evropski ekosistem, iskoristiti i okupiti iskustva, potrebe, vizije, i percepcije sve brojnijih i raznovrsnijih pojedinaca, kompanija i teritorija. To je način da se pokrene jedan jedinstveno inkluzivan evropski inovacioni model koji je održiv i koji adresira ključne izazove na tržištu rada, razlike u zaradama, kao i sa njima povezane prijetnje po teritorijalnu i društvenu koheziju.

U skladu sa Pozivom, projekat će doprinijeti uspostavljanju otvorenog, efikasnog, inkluzivnog i međusobno povezanog inovacionog ekosistema u skladu sa Novom evropskom agendom za inovacije, gdje će se kroz partnerstvo između Crne Gore i partnera iz zemalja EU i izvan EU, na temelju njihove međusobne raznolikosti i komplementarnosti, jačati zajednička vizija, strateški pravci, efikasnost i potencijal za inovacije uz uključenost aktera iz cjelokupne četverostruke strukture (javna uprava, privreda, univerziteti i nevladin sektor). Dalje, cilj i rezultat projekta biće ojačana sinergija i saradnja između evropskih inovacionih ekosistema okupljenih oko strateških oblasti (u skladu sa strategijama pametne specijalizacije uključenih članica) i kreiranje zajedničkih struktura znanja zajednica regija za inovacije na unutrašnjem i prekograničnom planu. Jačanje kapaciteta za inovacije, uključujući *deep tech* u zemljama članicama i pridruženim zemljama, koje će omogućiti inovatorima da svoje ideje plasiraju na tržište i omoguće njihovo

skaliranje na nivou EU, i unapređenje veza između privrede i ostalih aktera istraživanje i inovacija su takođe zadatak ovog projekta, gdje je važno da će Crna Gora kao zemlja skromni inovator (*emerging innovator*) uspostaviti snažniju povezanost sa akterima iz zemalja koje su u Evropskoj tabeli uspješnosti u inovacijama (*European Innovation Scoreboard*) označene kao lideri u inovacijama ili snažni inovatori. Od projekta se očekuje da njegovi nosioci pokrenu dodatne investicije u inovacije, mobilišu i druge izvore finansiranja, uključujući evropske, nacionalne ili regionalne javne i/ili privatne fondove, kako bi se obezbijedio obavezan udio kao dodatak finansiranju iz programa Horizont Evropa. Takođe, projekat će obezbijediti pojačano učešće svih aktera inovacionih ekosistema iz raznih teritorija EU u tehnološkim i industrijskim lancima vrijednosti (postojećim i onim koji su u nastajanju), a koji su relevantni za zelenu i digitalnu tranziciju u EU i za postizanje šire održivosti i otvorene strateške autonomije EU.

Predlog projekta:

Predlog projekta koji će biti kandidovan u okviru projektnog partnerstva na Pozivu *Regional Innovation Valley Horizon Europe* usmjeren je na kreiranje uslova za pokretanje razvoja inovacija i skaliranje inovativnih rješenja, omogućavanje ulaska na EU tržište i razvoj deep tech talenata i startupova sa visokim potencijalom rasta u Crnoj Gori. Ova projektna ideja ima za cilj da pozicionira Crnu Goru kao atraktivnu destinaciju za razvoj startupova i inovativnih deep tech projekata u regionu „S3 powerhouse“, unapređujući njene istraživačke i inovativne kapacitete u cilju jačanja crnogorske privrede bazirane na znanju, novim tehnologijama i inovacijama. Iskoristivši ovu priliku, Crna Gora bi mogla da preuzme vodeću ulogu među zemljama Zapadnog Balkana koje su usvojile Strategiju pametne specijalizacije (ili su na putu da to učine), koristeći je kao katalizator tehnološkog napretka i ekonomskog prosperiteta.

Ova inicijativa nastoji da podstakne privatno-javna partnerstva, prepoznajući njihovu ključnu ulogu u postizanju ciljeva održivosti EU i UN-a te stvaranju održivog ekosistema za inovacije i ekonomski rast, te ovim putem Crna Gora može ubrzati svoj napredak ka modernoj i održivoj budućnosti, vođena inovacijama i najsavremenijim tehnologijama kroz zajedničke napore između različitih sektora.

Projektno partnerstvo:

Tema ovog Poziva i projektnog predloga prvenstveno je usmjerena na regionalni aspekt inovacija i namijenjena nacionalnim i/ili regionalnim vlastima u oblasti inovacija. Ostali relevantni akteri treba da učestvuju u konzorcijumu kao pridruženi partneri, a to mogu biti istraživački instituti, tijela javne uprave, univerziteti, kompanije, klasteri, posrednici u razvoju inovacija, i srodni. Biće podržani stateški orijentisani dugoročni programi aktivnosti koji će omogućiti nacionalnim institucijama nadležnim za inovacione politike i programe da, uz učešće privatnog sektora i aktera istraživanja i inovacija, sprovedu zajedničke aktivnosti u smjeru razvoja i primjene inovacija, na temu izazova definisanih na nivou EU, nacionalnom nivou i nivou regija koje će se uključiti u konkretan projektni predlog.

Pored nosilaca: Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja, Naučno-tehnološkog parka Crne Gore i ICT Cortex-a, u projekat će biti uključeni svi ključni stakeholderi iz oblasti inovacija u Crnoj Gori: Fond za inovacije Crne Gore, Inovaciono-preduzetnički centar Tehnopolis, Univerzitet Crne Gore, Univerzitet Donja Gorica, Univerzitet Mediteran, kao i skoro sva ostala udruženja ili organizacije koje se bave inovacijama, istraživanjem i razvojem.

Ovaj projekat bio bi jedan od najznačajnijih projekata u okviru programa Horizont Evropa u Crnoj Gori ali i regionu, te bi kroz povezivanje sa minimum 5 različitih država Evropske Unije i regiona (Njemačka,

Francuska, Slovenija, Estonija, Hrvatska, Srbija) predstavljao i jedan od najvećih razvojnih projekata Crne Gore u narednom periodu.

Izvori finansiranja:

Tokom sastanka u Kabinetu predsjednika Vlade predstavljen je budžet projekta na način da Vlada-Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja, NTP CG i ICT Cortex svoj udio sufinansiranja, odnosno 50% od ukupne vrijednosti budžeta projekta koji se opredjeljuje za crnogorske partnere, obezbijede isključivo kroz tzv. *in kind* kontribucije (zarade zaposlenih, učešće u materijalnim troškovima, tekuće poslovanje Fonda za inovacije, i sl.). Projektovana struktura troškova obuhvata 7 mil. € kroz navedenu *in kind* kontribuciju crnogorskih partnera, 5 mil. € kontribucije EU partnera i ostalih partnera, dok bi preostalih 50% bilo povučeno iz sredstava programa Horizont Evropa. U tekstu ispod, u dijelu **Važne napomene** data su dodatna razmatranja u vezi sa ovim pristupom.

Bitno je dodatno napomenuti da postoje mnogobrojne mogućnosti za povlačenje mnogo većih sredstava i fondova za dalji razvoj ovog velikog infrastrukturnog projekta u okviru Ekonomskog i investicionog plana za Zapadni Balkan, a da je za održivost i dalje finansiranje ovog projekta moguće iskoristiti i IPA fondove ako se isti na vrijeme isprogramiraju na nivou Vlade i EU.

Rokovi i budžet Poziva:

Poziv za apliciranje [Implementing co-funded action plans for connected regional innovation valleys](#) (HORIZON-EIE-2023-CONNECT-03-01) otvoren je 17. maja 2023. godine. Rok za podnošenje projektnih predloga je 17. oktobar 2023. godine. Iznos namijenjen finansiranju uspješnih projekata u okviru ovog Poziva je 60 miliona eura za 2024. godinu, dok se iznos kontribucije pojedinačnog projektnog konzorcijuma može kretati između 8 miliona eura i 12 miliona eura, što će činiti 50% od ukupnog budžeta projekta. Predviđeno je da se u okviru ovog Poziva finansira okvirno 6 projekata u ovoj finansijskoj perspektivi.

Implementacija projekta predvođenog partnerstvom iz Crne Gore tekla bi u periodu od 2024. godine do 2028. godine

Važne napomene:

Ovim projektom Crna Gora bi dala značajan doprinos ispunjavanju uslova iz poglavlja 25 Nauka i inovacije u procesu pridruživanja EU, kao i ostvarenju ključnih ciljeva Nove evropske agende za inovacije. Suština ovog projekta je da se Crna Gora pozicionira na evropskoj inovacionoj mapi, pogotovo u kontekstu razvoja Strategije pametne specijalizacije i povećanja visokotehnoloških projekata i razvojnih kompanija sa globalnim tržišnim potencijalom što bi za rezultat imalo snažan ekonomski rast, digitalizaciju društva i ekonomije te povećanje životnog standarda građana Crne Gore.

Međutim, kako je riječ o strateški važnom pozivu za razvoj politike inovacija na nivou EU, te da će biti odobreno svega 5-6 projekata, treba obratiti pažnju na samom početku na nekoliko izazova/rizika:

1. Snaženje konkurentske uloge EU na svjetskoj sceni inovacija kao krajnji cilj dominantno je usmjereno na tzv. snažne inovatore uz učešće manje razvijenih među kojima je i CG, jer je neophodno najprije „povući“ druge da kreiraju ono što se zove regionalna dolina inovacija u kojoj cirkulišu znanje i inovacioni potencijal, i koja se razvija na jedinstven način kreirajući snažan output i podižući kapacitete inovacione zajednice. Liderski projekat Crne Gore se naravno ne nalazi u domenu nemogućeg, ali imajući u vidu da u ovom trenutku nijesu kreirana strateška partnerstva

sa snažnim inovatorima širom Evrope i da taj proces tek predstoji, trajaće i ne može biti *ad hoc* karaktera, već se mora temeljiti na zajedničkoj viziji razvoja cijelog ekosistema, neophodno je razmisliti o pristupu. U ovom dijelu može se pokazati korisnim da crnogorski partneri ispitaju koje sve regije, zemlje, odnosno partneri iskazuju namjeru da učestvuju u ovom Pozivu, i ukoliko prepozna regije, zemlje odnosno partnere sa sličnim interesima, vizijom i temama, da nastoje da Crna Gora postane dio takvih projektnih predloga, kako bi cjelokupna mogućnost da naša zemlja bude uspješna na ovom Pozivu bila osnažena učešćem u projektnom predlogu koji već ima razvijenu stratešku viziju i iskazanu posvećenost inostranih partnera, kao i gdje su već izdvojena sredstva od strane uključenih zemalja.

2. Projektna ideja kandidovana od strane planiranog nacionalnog projektnog konzorcijuma koji čine Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja, NTP CG i ICT Cortex ima nacionalni značaj i domet. U saradnji, prije svega, sa akterima iz Crne Gore treba je suštinski proširiti na način da odslikava četvostruki helix model i da u domenu aktivnosti ima snažnu podršku i zajedničku viziju svih uključenih crnogorskih partnera. Sa druge strane, očigledno je da se mora osnažiti EU domet ovakvog poduhvata, što bi trebalo da bude detaljno razrađeno u partnerstvu sa snažnim inovatorima iz EU i drugih zemalja. Cilj ovog Poziva, koji ima naglašen strateški i inter-regionalni karakter, je da partneri iz različitih država imaju zajedničku viziju razvoja regiona koji će projektno biti definisan kao regionalna dolina inovacija, i da u skladu sa zajedničkom vizijom razviju kompleksan zajednički akcioni plan sa jasno definisanim aktivnostima, nadležnostima i posvećenošću partnera kako bi se kroz projekat ostvarila definisana vizija.
3. Kada su u pitanju pravila Poziva u dijelu izvora finansiranja, koje zahtijeva 50% sopstvenog učešća u ovom Pozivu od strane Nosioca i partnera, treba naglasiti da planiranje finansiranja projekta isključivo kroz *in kind* kontribucije predstavlja slabu stranu ovakvog poduhvata. Naime, u pravilima Poziva jasno je tražena finansijska garancija za prve dvije godine. Takođe, tokom učešća na plenarnom sastanku EIC Foruma 1. juna 2023. godine, gdje su zemlje članice EU i pridružene zemlje predstavile nacionalne inicijative u skladu sa i kao doprinos Novoj evropskoj agendi za inovacije, neke zemlje su jasno prezentovale da su obezbijedile/planirale budžet za učešće u navedenom Pozivu (na primjer, Austrija se obavezala na investiciju od 7 mil. € za ove namjene). Dodatno, integralni dio Poziva čini finansijska podrška trećim stranama (FSTP). To znači da Poziv navodi da akcioni plan predloga projekta treba da propiše opciju i modalitete za konkurentni odabir i finansiranje (zajedničke otvorene pozive koji se implementiraju kroz finansijsku podršku trećim stranama) za minimum tri inter-regionalna inovaciona projekta u odabranim tematskim/tehnološkim oblastima, uključujući *deep tech*, a povezanim sa prioritetima EU. Ono što je takođe važno u ovom dijelu je da projektni predlozi treba da predvide da minimum 50% ukupnog budžeta projektnog predloga bude namijenjeno ovim inter-regionalnim projektima, odnosno finansijskoj podršci trećim stranama. Dalje, u dijelu sredstava koja su prikazana kroz dva predlagača ideje, vrijedi napomenuti da se oba finansiraju iz nacionalnog budžeta, i da su upravo ta sredstva uračunata prilikom kalkulacija za ovaj projekat, gdje se pojavljuje određen rizik:
 - NTP CG je kroz transfer preko budžeta MNTR i ove godine ispunio limit za pomoć male vrijednosti (*de minimis* pomoć) za obavljanje djelatnosti od opšteg ekonomskog interesa u iznosu od 500.000,00 € za tri fiskalne godine. Ovo znači da, ukoliko se ne riješi pitanje državne pomoći, NTP CG će ostati na veoma niskom nivou sufinansiranja države.

- ICT Cortex se finansira kroz projekat „ICT klaster za informacione tehnologije, inovacije, obrazovanje, dizajn i tehnološki razvoj u Crnoj Gori – ICT Cortex“ koji se sprovodi od 01.01.2022. godine 01.12.2024. godine u vrijednosti od 1.096.722,80 €, od čega je 548.361,40 € finansiranje iz državnog budžeta i 548.361,40 € sufinansiranje od strane klastera. Nastavak finansiranja nije nešto što je zagarantovano, jer finansiranje klastera zavisi od javnih konkursa koji su dostupni svima pod istim uslovima, i zavise od nezavisne eksterne evaluacije. Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma kao nadležni resor za politiku klastera sprovodi ove godine *Analizu stanja razvijenosti postojećih klastera i klaster inicijativa* i predložiće modalitet podrške koji u budućnosti treba dati klasterima. Sa druge strane, Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja se usklađuje sa resornim ministarstvom i uskladiće postupanje sa predlogom novog rješenja. Ipak, za razliku od NTP CG, 50% finansiranja klastera čini udio privatnog sektora što može garantovati održivost finansiranja.
4. Zahtjev Poziva za dostavljanjem finansijske garancije za prve dvije godine implementacije projekta podrazumijeva garanciju za konkretan iznos sredstava. Kao što je navedeno iznad, u ovom trenutku kalkulacije su rađene na način da država ne ulaže sredstva, osim onih koja već na godišnjem nivou opredjeljuje za rad predlagača projektne ideje i ostalih uključenih aktera inovacionog ekosistema (programi Fonda za inovacije Crne Gore). Ipak, ovakva vrsta poziva teško da može biti koncipirana na ovaj način, jer suština je da regionalne i lokalne vlasti doprinose kreiranju regionalnog ekosistema između ostalog i putem finansijskog obavezivanja. Ukoliko Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja tokom pripreme predloga uoči da je, pored tekućih sredstava podrške kroz programe Fonda za inovacije Crne Gore, potrebno obezbijediti dodatna sredstva i neku garanciju, obratice se Vladi sa Informacijom o istom.

Naredni koraci se odnose na sljedeće korake i obaveze:

- Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja, u saradnji sa predlagačima projektne ideje, treba da obezbijedi učešće aktera iz četvorostrukog helix modela iz Crne Gore kako bi se obezbijedila podrška relevantnih aktera crnogorskog inovacionog ekosistema;
- Neophodno je strateški ojačati projektni predlog na način da bude uokviren državnim politikom razvoja inovacija i pametne specijalizacije;
- Neophodno je napraviti plan za partnerstva izvan EU i pripremiti zajedničku stratešku viziju razvoja regiona koji će činiti svi uključeni akteri, kao i definisati zajednički akcioni plan.